

Järfälla kyrkby

Kompletterande arkeologisk utredning av fastigheterna Kyrkbyn 2:2 och 2:3 i Järfälla socken och kommun, Uppland.

Richard Grönwall
Rapport 2003:19

Järfälla kyrkby

Kompletterande arkeologisk utredning av
fastigheterna Kyrkbyn 2:2 och 2:3 i Järfälla
socken och kommun, Uppland.

Richard Grönwall
Rapport 2003:19

Rapporten finns i PDF-format på adressen
www.lansmuseum.a.se

 STOCKHOLMS LÄNS MUSEUM

Box 6176 102 33 Stockholm
Tel 08-690 69 60 Fax 08-32 32 72
Besöksadress: Klarahuset, Sabbatsbergsvägen 6
Hemsida www.lansmuseum.a.se

Tidaxel: Mats Vänehem

© Stockholms läns museum
Produktion: Stockholms läns museum
Redaktionell bearbetning: Göran Werthwein
Produktion av planer: Richard Grönwall
Allmänt kartmaterial: Lantmäteriverket. Medgivande 97.0133
Stockholm 2003

Innehåll

Sammanfattning	6
Bakgrund	7
Topografi och fornlämningsmiljö	7
<i>Resultaten av 1991 års utredning</i>	8
Målsättning och metod	9
Resultat	10
Diskussion och tolkning	10
Referenser	11
Tekniska och administrativa uppgifter	11

Figurförteckning

Figur 1. Blå kartan med utredningsområdet markerat, skala 1:100 000	6
Figur 2. Ekonomiska kartan med utredningsområdet markerat, skala 1:10 000	8
Figur 3. Översiktsbild på del av ytan, foto Richard Grönwall	9
Figur 4. Schakt 7 med stolphål och hård (A1-2), foto Richard Grönwall	10

Bilagor

Bilaga 1. Plan över aktuella schakt och anläggningar, skala 1:1000	12
Bilaga 2. Schakttabell och anläggningstabell	13

Fig 1. Blå kartan med utredningsområdet markerat, skala 1:100 000.

Sammanfattning

Stockholms läns museum har efter beslut av Länsstyrelsen (Lst beslut 2021-02-45596) utfört en kompletterande utredning av fastigheterna Kyrkbyn 2:2 och 2:3, Järfälla socken och kommun, Uppland (fig. 2). Anledningen var Järfälla kommuns planer att bebygga fastigheterna med bostäder. Vid en år 1991 utförd utredning av området utpekades tre ytor inom utredningsområdet som "fornlämningsintensiva". Syftet med föreliggande kompletterande utredning var att ta reda om dessa ytor även fortsättningsvis var att betrakta som antikvariskt intressanta.

Utredningen genomfördes i fält i form av sökschaktning med grävmaskin försedd med planskopa. Sammanlagt grävdes 23 stycken sökschakt vilka huvudsakligen förlades till de tidigare avgränsade områdena, men även till ytorna dem emellan

(bil. 1). I ett av schakten, S7, påträffades två anläggningar, ett stolphål (A1) och en härd (A2), vilka bedöms vara av förhistorisk karaktär. Dessa påträffades på en av de ytor som tidigare konstaterats hysa fornlämningar, vilket gör området även fortsättningsvis antikvariskt intressant. Området finns markerat på schaktplanen (bil. 1).

Den yta i nordväst som tidigare avgränsats som fornlämningsintensivt blev inte föremål för sökschaktning vid den nu aktuella kompletterande utredningen. Anledningen till detta var att denna yta idag delvis ligger under en asfalterad parkeringsplats, samt att ytans östra partier tagits i anspråk för ett mindre område med odlingslotter. Då de anläggningar som påträffades vid den tidigare utförda utredningen var antingen recenta eller av osäker status bedömdes det inte vara motiverat med sökschaktning på denna yta.

Den yta i sydöst som tidigare utpekats som fornlämningsintensiv, anses efter denna utredning inte längre vara antikvariskt intressant.

Bakgrund

Folkhem Produktion AB planerar att bebygga fastigheterna Kyrkbyn 2:2 och 2:3 med bostäder. År 1991 utförde Arkeologikonsult AB en arkeologisk utredning på uppdrag av Järfälla kommun. Vid denna utredning berördes det nu aktuella planområdet. Vid utredningen bedömdes tre ytor ha "låg" respektive "hög fornlämningsintensitet". Inför den nu planerade exploateringen beslöt dock Länsstyrelsen i Stockholm att en kompletterande utredning skulle utföras i syfte att fastställa huruvida området hyste lämningar eller ej (Lst beslut 2021-02-45596). Den kompletterande arkeologiska utredningen har utförts av Stockholms läns museum under juni 2003.

Topografi och fornlämningsmiljö

Utredningsområdet (UO) är beläget cirka 15 meter över havet mellan Järfälla kyrkas församlingshem i väst, och villabebyggelse i norr, öst och sydväst. Längs områdets södra kant löper Norrviksvägen (bil. 1). Området har tidigare brukats som åkermark och var vid utredningstillfället bevuxet med meterhögt gräs. Idag nyttjas området främst som avstjälpningsplats för diverse trädgårdsavfall.

Direkt norr om UO låg tidigare ett gravfält, RAÄ 23, vilket undersöktes och borttogs 1958 och 1961. Gravfältet kunde konstateras bestå av 8 gravar vilka daterades till äldre och yngre järnålder. Endast ett fåtal meter norr om gravfältet låg en kvadratisk stensättning, RAÄ 76, vilken borttogs i samband med en arkeologisk undersökning 1984. Stensättningen daterades till äldre järnålder och har troligen ingått i gravfältet RAÄ 23.

Järfälla kommun, och framför allt dess sydöstra delar, är mycket rikt på fornlämningar. Närpå varje impediment hyser en eller flera lämningar, företrädesvis från bronsålder

Fig 2. Ekonomiska kartan med utredningsområdet markerat, skala 1:10 000.

och framåt (fig. 2). Under loppet av järnåldern har områdena kring Järfälla kyrka kommit att bli fullt ut koloniserade och by- och gårdsgränserna i har sannolikt förändrats mycket litet från yngre järnålder fram till modern tid. De stora förändringarna i området sker framför allt under 1900-talet i samband med de militära aktiviteterna på Järvafältet och Barkarby flygfält. Den under slutet av 1100-talet uppförda stenkyrkan är uppförd på mark tillhörande det gamla Järfälla by, vilken med all sannolikhet har förhistoriska rötter. (Källman & Nygren 1991:29f).

De många fornlämningarna i området utgörs framför allt av gravar och gravfält (RAÄ 23, 24, 26, 76, 248, 256, 401, 410) men även av bebyggelse lämningar (RAÄ 248, 257:1), vägsträckningar (RAÄ 257:2) och lösfynd av olika slag (RAÄ 267, 289, 409). Från år 1728 finns även en uppgift om två runstenar (RAÄ 250) vilka skall ha varit placerade vid kyrkan. Av dessa återstår idag endast två mindre fragment vilka sannolikt har tillhört den ena av stenarna (FMR).

Resultaten av 1991 års utredning

Vid den tidigare utförda utredningen grävdes 46 stycken sökschakt på det nu aktuella utredningsområdet (bil. 1). Utifrån innehållet i dessa avgränsades tre s.k. fornlämningsintensiva ytor. Utöver sökschaktning utfördes även en fosfatkartering av området, vid vilken området ytinventerades.

På den nordvästra ytan påträffades en sannolikt sentida stenpackning samt en härd av osäker status (Elgh & Lekberg 1991:30). Härden daterades inte, men sattes i samband med området kring Järfälla kyrka, vilket vid utredningstillfället preliminärt bedömdes hysa boplatsslämnningar (a.a:39).

Centralt på UO:s norra del avgränsades ytterligare ett område. Här påträffades vid sökschaktning rester av en grav med keramik och brända ben vilken ansågs ha ingått i det borttagna gravfältet RAÄ 23. I anläggningsbeskrivningen anges att fyndet ej tillvaratogs, vilket möjligen innebär att det kvarligger. Söder om gravgömmen bedömdes tre schakt innehålla kulturpåverkad jord vilket tolkades vara rester av äldre, möjligen förhistoriska, åkerytor (Elgh & Lekberg 1991:31). Vid ytinventeringen i samband med fosfatkarteringen påträffades ett fragment bränd lera vilket eventuellt utgjorde en del av en vävtyngd.

På det avgränsade området i UO:s sydöstra del påträffades vid ytinventeringen ett fragment bränd flinta (RAÄ 409). Vid sökschaktning påträffades en stolphålsbotten bestående av två stenar samt en fyllning av sot och kol. I ett av sökschakten söder om anläggningen påträffades kulturpåverkad jord med enstaka bränd lera.

Målsättning och metod

Den kompletterande utredningen syftade till att ta reda på om de ytor som tidigare bedömts vara fornlämningsintensiva, innehöll antikvariskt intressanta lämningar eller ej (bil. 1). Med en grävmaskin försedd med planskopa grävdes sökschakt på de aktuella ytorna ned till en fyndförande nivå eller till anläggningsnivå där detta påträffades. Annars grävdes det ner till en nivå som bedömdes vara opåverkad av människa. Ett antal sökschakt grävdes även mellan de tidigare avgränsade ytorna. De grävda schakten handrensades i syfte att lättare kunna urskilja eventuella kulturlager eller konstruktioner.

Fig 3. Översiktspådel på del av undersökningsområdet med ett antal schakt upptagna. Foto Richard Grönwall.

Den nordvästra av de tre fornlämningsintensiva ytorna var vid utredningstillfället taget i anspråk för dels en parkering, dels ett mindre antal odlingslotter. Denna yta kom inte att beröras av sökschaktningen.

Schakt och anläggningar inmättes med totalstation. Valda objekt fotograferades. Då samtliga påträffade fynd bedömdes vara av recent karaktär tillvaratogs dessa ej. De berörda ytorna återställdes efter avslutad sökschaktning.

Fig 4. Schakt 7 med stolphål A1 och härd A2. Foto Richard Grönwall.

Resultat

Sammanlagt grävdes 23 sökschakt (bil. 1). Dessa koncentrerades till, eller i anslutning till, de områden som 1991 utpekades som fornlämningsintensiva. I endast ett av schakten, S7, påträffades anläggningar vilka bedömdes vara av äldre karaktär: A1 och A2. A1 påträffades på 0,4 meters djup och utgjordes av ett sannolikt stolphål, 0,35 meter i diameter, bestående av två stenar, 0,15-0,2 meter stora. Runt och mellan stenarna förekom sot och kolstänk samt fragment av bränd lera. Anläggningen var belägen i för övrigt stenfri lera.

Cirka två meter söder om A1 påträffades en härd (A2), 0,5 X 0,6 meter i diameter, bestående av skärvig och skörbränd sten med en fyllning av svart, sotig och kolbemängd lera. Ingen av anläggningarna undersöktes och kvarligger således intakta.

I övrigt påträffades i den övervägande delen av schakten recenta fynd i form av tegelfragment, porslin, järnföremål, obrända ben m.m. (bil. 2) Samtliga av dessa fynd påträffades i ploglagret. I endast ett av schakten kunde förekomst av bränd lera konstateras, och detta gjordes i S7, alltså i samma schakt som de båda anläggningarna A1 och A2 påträffades.

Diskussion och tolkning

Efter avslutad sökschaktning anses det centrala norra området som 1991 utpekades som fornlämningsintensivt vara fortsatt antikvariskt intressant (bil. 1). Inom detta område påträffades vid den tidigare utförda utredningen en anläggning vilken tolkades vara en grav tillhörande det idag borttagna RAÅ 23. I schakt grävda söder om fyndet påträffades även lager vilka bedömdes vara kulturpåverkade. Inom samma område påträffades vid den nu aktuella utredningen i S7 två anläggningar, ett stolphål (A1) och en härd (A2). Dessa påträffades på ett djup av 0,4 meter och är sannolikt förhistoriska. Det skall påpekas att den avgränsning som återges i schakt- och anläggningsplanen på inga sätt gör anspråk på att återge fornlämningsens verkliga utbredning.

Den yta som avgränsats på UO:s nordvästra del är idag delvis beläget under en parkeringsplats. Två sökschakt grävdes på denna yta 1991 och i båda påträffades en anläggning vardera. Den ena av anläggningarna utgjordes av en stenpackning vilken bedömdes vara recent, medan den andra utgjordes av en härd vars status dock bedömdes som osäker (Elgh & Lekberg 1991:42). Öst om dessa anläggningar ligger

idag ett mindre antal odlingslotter. Av hänsyn till dessa, samt de tidigare påträffade anläggningarnas osäkra status, schaktades ej på denna yta vid den nu utförda kompletterande utredningen.

Det område som tidigare avgränsats i sydöst har inte kunnat påvisas innehålla några antikvariskt intressanta lämningar. Vid 1991 års utredning påträffades ett fragment bränd flinta (RAÄ 409) ytligt i åkermarken. Vidare framkom vid sökschaktning en anläggning vilken bedömdes vara ett stolphål. I ett av schakten söder därom tolkades innehållet delvis bestå av kulturpåverkade lager. Vid den nu utförda kompletterande utredningen grävdes sex stycken sökschakt på ytan utan att något påträffades. Då varken anläggningar eller fynd av antikvariskt intresse kunde påvisas, anses området inte längre vara intressant.

Referenser

Elgh, S. & Lekberg, P. 1991.

Östra Barkarby. Särskild utredning. Etapp 1-4. Arkeologikonsult R Blidmo AB. ISSN 0284-9275. 1991.

Fornminnesregistret (FMR).

Källman, R. & Nygren, A-S. 1991.

Järfälla. Kulturbistoriska miljöer. ISBN 91-87006-11-1. Stockholms läns museum & Järfälla kommun. Bohusläningens tryckeri AB 1991.

Tekniska och administrativa uppgifter

Stockholms läns museum dnr:

2002:141

Länsstyrelsens dnr:

2021-02-45596

Landskap:

Uppland

Kommun:

Järfälla

Socken:

Järfälla

Ekonomiska kartan:

10I 7d Spånga

Koordinatsystem:

ST 74

Belägenhet:

X 658941 Y 161700 (RT 38)

Arkeologisk personal:

*Richard Grönwall projektansvarig,
Åsa Berger*

Undersökningsperiod:

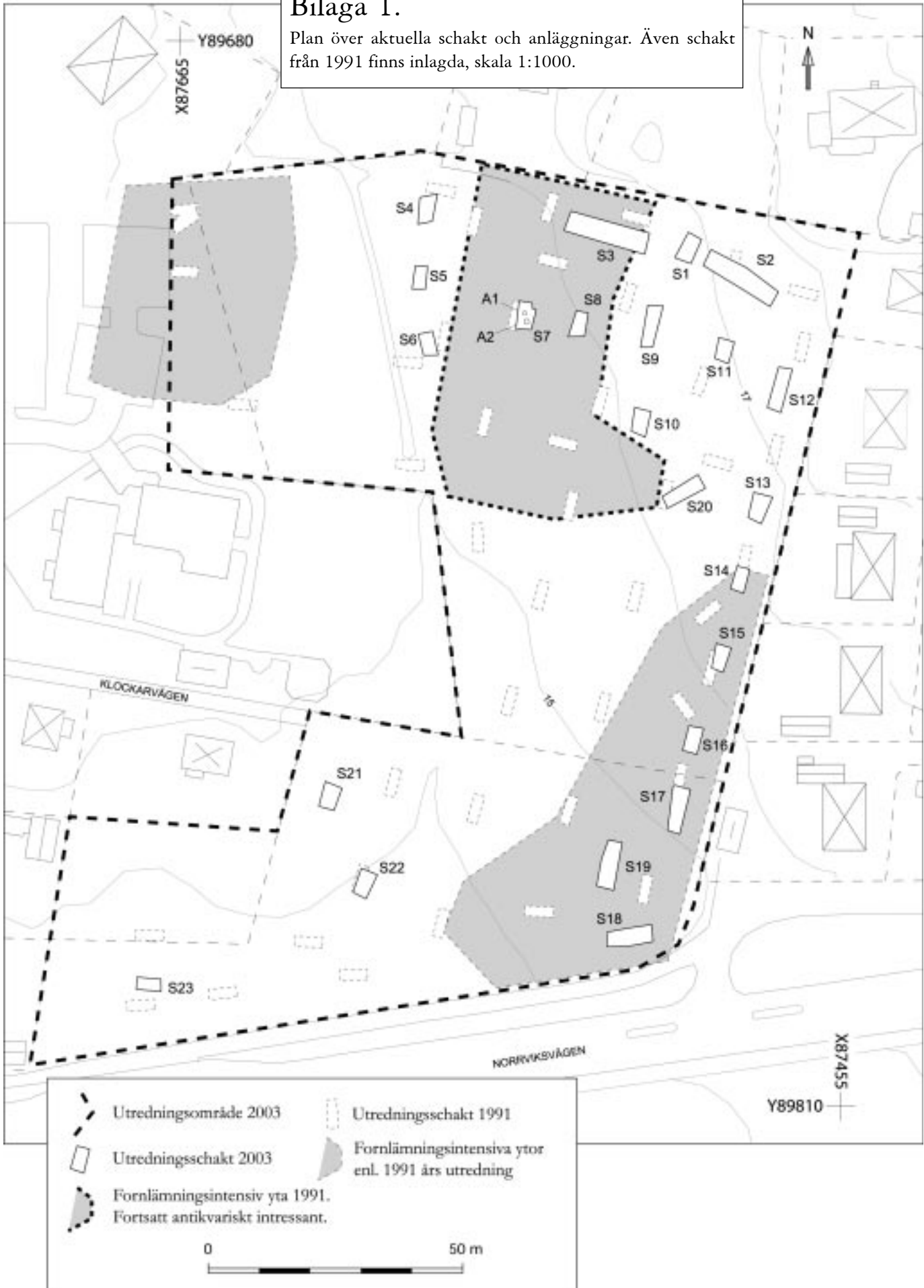
juni 2003

Arkivmaterial:

Förvaras på Stockholms läns museum

Bilaga 1.

Plan över aktuella schakt och anläggningar. Även schakt från 1991 finns inlagda, skala 1:1000.

Bilaga 2.

Schakttabell och anläggningstabell.

Sch	X	Y	L x B/Dj. i m.	Beskrivning	Fynd
1	87623,7	89779,7	4 x 3/0,6	0,1 m grässvål, därunder 0,3 m ploglager. I botten påverkad mörkbrun/ljusbrun lera.	Enstaka tegelfragment.
2	87618,2	89790,5	17 x 3/0,6	0,1 m grässvål, därunder 0,2-0,3 m ploglager (lera). I botten påverkad mörkbrun/ljusbrun lera.	Tegel, porslin, planglas, obr. ben, järnskrot, br. lera.
3	87627,2	89764,3	18 x 3/0,6	0,1 m grässvål, därunder 0,2-0,3 m ploglager (lera). I botten påverkad mörkbrun/ljusbrun lera.	Tegel, porslin, planglas, obr. ben, järnskrot, br. lera.
4	87631,8	89728,5	4 x 3/0,7	0,1 m grässvål, därunder 0,4 m ploglager (lera). I botten lera.	Tegel, porslin, obrända ben, planglas, buteljglas, järnspik (i ploglager).
5	87617,9	89727,1	4,5 x 3/0,4	0,1 m grässvål, därunder 0,3 m ploglager (lera). I botten opåverkad lera.	Tegel, järnspik, hästkosöm (i ploglager).
6	87605,1	89728,8	5 x 3/0,6	0,1 m grässvål, därunder 0,4 m ploglager (lera). I botten opåverkad lera.	Förekomst av tegel.
7	87610,3	89748	5 x 4/0,4	0,1 m grässvål, därunder 0,3 m ploglager (lera). Därunder påträffades 2 stycken anläggningar i form av ett stolphål (A1 och en härd (A2), belägna i mörkgrå lera.	Tegel och bränd lera (i ploglager).
8	87608,9	89758,5	4 x 3/0,6	0,1 m grässvål, därunder 0,4-0,5 m ploglager (lera). I botten ljusgrå/mörkgrå lera.	Tegel.
9	87608,6	89773	8 x 2,5/0,7	0,1 m grässvål, därunder 0,4 m ploglager (lera). I botten mörkgrå lera.	Golfboll (grässvål), järnspik, kritpipeskaft, tegel (i ploglager).
10	87590	89770,4	5 x 3/0,4	0,1 m grässvål, därunder 0,3 m ploglager (lera). I botten mörkgrå lera.	
11	87603,9	89787	5 x 3/0,4	0,1 m grässvål, därunder 0,3 m ploglager (lera). I botten mörkgrå lera.	I ploglagret enstaka fragment av tegel, hästkosöm, järnten.
12	87596,1	89798,1	8 x 3/0,5	0,1 m grässvål, därunder 0,3 m ploglager (lera). I botten mörkgrå lera.	Tegel, porslin.
13	87572,8	89793,7	4 x 3,5/0,3	0,1 m grässvål, därunder 0,3 m ploglager (lera). I botten mörkgrå lera.	Tegel, porslin, järnfragment.
14	87558,6	89790,2	5 x 3/0,5	0,1 m grässvål, därunder 0,3 m ploglager (lera). I botten mörkgrå lera.	Tegel, porslin, järnfragment.
15	87543,2	89786,4	4 x 3/0,5	0,1 m grässvål, därunder 0,3 m ploglager (lera). I botten mörkgrå lera.	Tegel, porslin, järnfragment.
16	87527,1	89781	4 x 3/0,7	0,1 m grässvål, därunder 0,3 m ploglager (lera). I botten mörkgrå lera.	Tegel, porslin, järnfragment.
17	87513,7	89778,2	9 x 3,5/0,5	0,1 m grässvål, därunder 0,3 m ploglager (lera). I botten mörkgrå lera.	Tegel, porslin, järnfragment.
18	87448,5	89768,4	9 x 3,5/0,6	0,1 m grässvål, därunder 0,3 m ploglager (lera). I botten mörkgrå lera.	Tegel, porslin.
19	87503,1	89764,2	9 x 3,5/0,5	0,1 m grässvål, därunder 0,3 m ploglager (lera). I botten mörkgrå lera.	Tegel, porslin, järnskrot.

20	87576	89779	7 x 3/0,6	0,1 m grässvål, därunder 0,3 m ploglager (lera). I botten mörkgrå lera.	Tegel, porslin.
21	87515,9	89709,3	4 x 3,5/0,6	0,1 m grässvål, därunder mörkbrun vattensjuk lera.	Tegel, keramik (blomkruka), planglas, kol, obränt ben.
22	87498,9	89716,3	4 x 3/0,5	0,1 m grässvål, därunder 0,3 m ploglager (lera). I botten mörkgrå lera.	Tegel.
23	87478,8	89674,1	4 x 2,5/0,5	0,1 m grässvål, därunder svart mylla/ploglager.	Tegel och järnspik.

Anl	Typ	X	Y	L x B i m.	Beskrivning
1	Stolphål	87611,35	89747,73	0,35 x 0,35	Två stenar, 0,15-0,2 m stora, belägna i för övrigt stenfri lera. Runt och mellan stenarna sot och kolstänk samt fragment av bränd lera.
2	Härd	87609,67	89748,16	0,6 x 0,5	Skärvig och skörbränd sten med en fyllning av svart sotig och kolbemängd lera.